

Boekbesprekingen

H. E. R. Townsend & E. M. Brittan, *Multiracial Education: Need and Innovation*, Schools Council Working Paper 50, Evans/Methuen Educational, London, 1973, 104 pp., 65 p., ISBN 423 88680 0.

In het kader van het curriculum development project 'Education for a Multiracial Society', uitgevoerd door de Britse National Foundation for Educational Research en financieel gesteund door de Schools Council, hebben Townsend en Brittan een enquête gehouden bij drie groepen scholen voor basis- en voortgezet onderwijs, te weten:

- scholen zonder kinderen van immigranten in gebieden waar zich nog geen immigranten gevestigd hebben;
- scholen zonder kinderen van immigranten in gebieden met een concentratie van immigranten;
- scholen met een concentratie van kinderen van immigranten in gebieden met een concentratie van immigranten

De basisvragen waren de volgende:

- 1 Behoort naar Uw mening voorbereiding op het leven in een 'multiracial society' tot de taken van de school?
- 2 Bevat het nu gebruikte leerplan items die hierop betrekking hebben?
- 3 Verwacht U veranderingen in het leerplan met het oog op het leven in een 'multiracial society'?

Het gehele project moet gezien worden tegen de achtergrond van de immigratie van Westindiërs en Aziaten in Engeland sinds ongeveer 1960.

Hoewel het begrip 'multiracial society' niet nader wordt omschreven - en daardoor bij de beantwoording van de vragen ook nogal eens problemen op-

leverde - vindt de meerderheid van de respondenten dat de school moet voorbereiden op het leven in een 'multiracial society'. De feitelijke situatie verschilt echter nogal van de gewenste, in die zin dat niet overal waar dat wel gewenst wordt, ook inderdaad aandacht aan dit onderwerp besteed wordt.

De veranderingen die men voorziet, hebben vooral betrekking op achtergrondinformatie over de oorspronglanden van de immigranten en het leren samen leven in een multiraciale maatschappij.

De hulp die de scholen wensen om dit te realiseren, zou vooral moeten bestaan uit achtergrondinformatie voor de leerkrachten en in service training.

Het verslag van de enquête wordt verder overvloedig geïllustreerd met citaten uit brieven e.d. om de weinige cijfermatige gegevens aan te kleden.

De bedoeling van dit working paper is om de discussie over het probleem van de immigranten uit de Gemenebest-landen te stimuleren en daar zal het zeker in slagen.

Een dergelijke discussie zou in Nederland ook bijzonder gewenst zijn, gezien de komst van Rijksgenoten en arbeiders uit de landen rond de Middellandse Zee.

Het gehele project 'Education for a Multiracial Society' moet bijzonder belangwekkend geacht worden, omdat niet alleen de (grote) problemen van de immigrantenkinderen aan de orde gesteld worden, maar ook de reacties van de ontvangende samenleving.

J. M. Wijnstra

H. Becker, H. D. Haller, H. Stubenrauch, G. Wilkending, *Das Curriculum. Praxis, Wissenschaft und Politik*, Arbeitsbuch, Juventa-Verlag München 1974, 280 pag., DM 15,-. ISBN 3-7799-0200-1.

Een werkboek voor leraren, alsmede voor a.s. leraren en hun opleiders, en samengesteld door een werk-

groep van opleiders aan universitaire en andere leraar renopleidingen die tevens hun sporen in de school-

en de klas hebben verdiend, is een zeldzaam product.

Dit werkboek is bovendien de aandacht waard door de vrijmoedige en originele wijze van aanpak van problemen waarvoor iedere leraar komt te staan, doch die bij voorkeur worden toegedekt.

Met de leerplanontwikkeling in de BRD is sinds de zestiger jaren veel ervaring opgedaan. Uit die ervaringen wordt hier lering getrokken. Nagegaan wordt welke betekenis de leerplanontwikkeling en het leerplanonderzoek heeft voor de schoolpraxis. Daartoe is nodig dat de onthutsend-indrukwekkende terminologie van de wetenschappers van haar magie wordt ontdaan, om te kunnen zien wat de gemiddelde leraar er nu aan overhoudt. Dat dit vrij weinig is, wordt toegeschreven aan de kloof die tussen theorie en praktijk is ontstaan, doordat de technologische benaderingswijze van het onderwijsleerproces een eenzijdige benaderingswijze is. Ze blijkt ontoereikende informatie te bieden in een educatieve situatie.

De opzet van het werkboek is gekozen omwille van de lerarenopleidingen. Op de linker pagina staat discussie- of illustratiemateriaal, op de rechter de tekst. Schema's, commentaren, tabellen, excerpten, fragmenten (ook uit romans) verlevendigen het geheel.

Centraal staat de leraar. Wat moet hij doen in de klas, wat heeft hij voor hulp te verwachten van de wetenschap, welke steun biedt hem de maatschappelijke situatie? In de leerplanontwikkeling komt nu naar boven, dat deze drie terreinen van de leraar tegenstrijdige verwachtingen hebben. De rollen die hij moet vervullen zijn met elkaar in tegenspraak. Na lezing kwam bij mij het beeld op van de leraar als een soort duizendpoot wiens pootjes worden geteld, en daarna een voor een uitgetrokken.

In de praxis (deel I) wordt van hem gevraagd een Salomonsoordeel uit te spreken over de leerdoelen. Hij moet enerzijds de alleenheerschappij van de operationele doelen ontlopen – Mager is hem te mager –, anderzijds reikt de ontwikkelingspsychologie hem te weinig gegevens aan om criteria te hanteren voor meer educatieve doelen. Gesteld overigens, dat de leraar meespeelt in de opzet van leerplannen. Dit nu is een illusie: maar één procent van de leraren in de BRD maakt deel uit van een leerplancommissie.

Een tweede Salomonsoordeel wordt van hem gevraagd als hij de motivatie van zijn leerlingen ziet teruglopen. Samenleving en vakwetenschap verdedigen namelijk tegenstrijdige belangen, en daar draagt het leerplan de sporen van. Wanneer dan in verschillende deelstaten ook nog verschillende leermodellen

in de commissie worden gehanteerd, lijkt de maat vol.

Deel II is gewijd aan de relatie curriculum/wetenschap. Onder curriculumontwikkeling worden planingsvormen verstaan die in afzonderlijke scholen met medewerking van de leraren ter plaatse tot stand komen, onder leerplanontwikkeling de werkwijze zoals die tot nog toe – min of meer van bovenaf – werd gevolgd. Wat heeft de leraar nu te verwachten? Voorlopig alleen maar een met de mond beleden participatie. Het proces is – blijkens onderzoek van Becker en Jungblut (1972) – zeer onoverzichtelijk. Kortom, leerplannen lijken wel broedplaatsen van paradoxen: tussen realiteit en ideologie, formele en reële leerprocessen, genoemde en verzwegen leerdoelen en -leerinhouden.

Met overtuigende voorbeelden illustreren de auteurs, dat de waarde vrije opstelling der theoretici het handhaven van bestaande leerplannen en schooltypen in de hand werkt.

Kan de opvoedingswetenschap dan een bijdrage leveren?

Het thema van deel III is dat dit kan, mits de oplossing wordt gezocht in een duidelijke stellingname t.a.v. maatschappelijke normen. Op het macroniveau zijn deze van politieke aard. Elke leerplanverandering stuit op situationele grenzen; om die juist te interpreteren moet er een oordeel zijn over de relatie opvoeding/samenleving.

De auteurs wijten de tegenspraken in het huidige schoolsysteem aan de tegenspraken binnen de maatschappij zelf. De eisen van een kapitalistisch stelsel komen in botsing met educatieve verlangens. De dubbelrol die de staat zich ziet opgedrongen van bewaker van persoonlijke ontplooiing enerzijds en veiligsteller van kapitalistische belangen anderzijds slaat doorgaans uit naar de kant van de laatste rol.

De auteurs betreuren dit. Daarom vindt alleen de Laborschule te Bielefeld o.l.v. Von Henting – die zich aan het behavioristisch leermodel tracht te ontworstelen, en de communicatie van de leergroep tot uitgangspunt heeft gekozen – genade in hun ogen.

Uit deze boeiende en van veel materiaal voorziene studie blijkt, dat de verwachting als zou de wetenschap leerplanproblemen kunnen oplossen, illusoir is. Integendeel, juist de discussies over het leerplan in de Engelssprekende landen is op een dood punt aangekomen.

Ik veronderstel: waarschijnlijk mede omdat aan auteurs als Taba en Eisner te weinig oor is verleend. Deze namen ontbreken hier in de bibliografie.

Is dit een indicatie voor de richting waarin de Duitse leerplanontwikkeling is gegaan? Hoe het ook zij, voor-gestructureerd onderwijs is wezenlijk in strijd met educatief onderwijs. De Duitse situatie

wijst het onomstotelijk uit. De Nederlandse zij er voor gewaarschuwd!

M. J. I. Bos

E. en M. Polster, *Praktijk van Gestalt, psychotherapie voor zieken, gezonden, samenleving, een nieuwe manier van leven*. Lemniscaat. Rotterdam, 1974, 264 pag. f 20,90, ISBN 90 6069 184 9.

Gestalttherapie is 'in', de markt wordt overstroomd met boeken over deze benaderingswijze. De themata zijn dezelfde, het gaat om het heden, de directe benaderingswijze is het belangrijkste, de therapeut is z'n eigen instrument, gestalt is een therapie voor zieken en gezonden.

Zoals bijna alle boeken over gestalt is ook dit goed geschreven, rijk gelaardeerd met sterke verhalen uit de therapeutische praktijk. Niet dat het iets nieuws brengt maar het evangelie wordt weer eens op andere wijze gebracht. Een 'evangelie' met religieuze lading is het, want gestalt is zoals de ondertitel aangeeft 'er niet alleen voor zieken maar ook voor gezonden en de samenleving, een nieuwe manier van leven'.

Een makkelijke stelregel is deze: Als een therapie de mensheid wil gaan redden kun je het wel in de prullebak gooien. De gestaltmensen maken met het 'voor iedereen' de fout van grove zelfoverschatting en simplificatie. Indicatiestelling is niet meer nodig want de therapie is er voor iedereen. Diagnose is helemaal suspekt want daarmee plaats je iemand in een hokje en dehumaniseer je hem.

Over de theoretische achtergronden is de auteur

vaag want ook theorie is volgens de gestaltleer flauwekul, omdat 'iedere waarheid een tijdelijke waarheid is'.

Gestalt is gebaseerd op een potpourri van theorieën ontleend aan Zen-Buddhisme, Yoga, psychoanalyse, fysiotherapie, waarvan de meeste meer een romantisch dan wetenschappelijk karakter hebben.

De aanhangers van de gestalttherapie, Perls, Schutz e.a. zijn vaak charismatische figuren die het als hun voornaamste taak zien 'weerstanden te doorbreken'. We weten uit de sensitivityliteratuur dat juist de charismatische agressieve 'leiders' het grootste aantal brokken maken. Positief zouden we over het boek kunnen zeggen dat het stimuleert tot het verlaten van de geijkte therapeutische paden, dat het accent weer gelegd wordt op de creatieve vermogens van de therapeut. Negatief zouden we kunnen zeggen dat er een leer wordt beschreven die het best gekarakteriseerd kan worden als een niet geheel ongevaarlijk modeverschijnsel, een vorm van recreatie, een vrijbrief voor charlatans die op zoek zijn naar bevrediging van hun behoefte aan 'instant drama'.

A. Vrolijk

W. L. Zijp, *Handleiding voor statistische toetsen*, H. D. Tjeenk Willink, Groningen, 1974, 1e dr., ing., 277 pp., f 21,00. ISBN 90 01 98730 3

'Dit boek biedt een verzameling statistische toetsen, die de experimentator ten dienste staan bij het trekken van conclusies uit reeksen van waarnemingsresultaten. Het eerste hoofdstuk is een beknopte inleiding. Het tweede hoofdstuk beschrijft de klassieke toetsen, die op grond van berekende verdelingsparameters uitspraken doen omtrent ligging, spreiding en samenhang van verdelingen, waarbij zeer vaak een normaal karakter van de verdeling verondersteld wordt. Het derde hoofdstuk behandelt de chi-kwadrat-toetsen, waarmee de consistentie, de homogeniteit en onafhankelijkheid van verdelingen bekeken kunnen worden. In het vierde hoofdstuk vindt men de verdelingsvrije toetsen, waarmee zonder dat er veronderstellingen gemaakt worden inzake de aard van

de verdeling, men de ligging, de samenhang, de gelijkvormigheid en de aseletheid van verdelingen kan toetsen. Een volgend hoofdstuk beschrijft de werkwijze van de sequente toetsing, waarbij de waarnemingen na elkaar, na tussentijdse analyse worden verkregen, zodat men de omvang van de steekproef optimaal kan kiezen.

Bij de beschrijving van de toetsen is meer gelet op de toepassing ervan in de praktijk dan op volledigheid en op details van de theorie. De illustrerende voorbeelden zijn gemakshalve ontleend aan enkele literatuurbronnen. Ook bij de beschrijving van diverse methoden is geput uit verschillende statistische boeken.

De voor de beschreven toetsen benodigde tabellen

zijn aan het eind van het boek opgenomen.'

Aldus de auteur in zijn samenvatting aan het begin van dit boek. Rest ons op dit moment nog te vermelden dat men er een zeer volledig overzicht van de meest bekende toetsen in aantreft, met een minimum aan afleidingen en formules. De schrijver beperkt zich bij de bespreking van iedere toets (75 in totaal) tot het aangeven van het doel van de

toets en de voorwaarden waaronder deze mag worden toegepast, waarna een beknopt voorbeeld wordt gegeven. – Een kookboek, waarmee ook de beginnening zich uitstekend moet kunnen redden. Of de ingrediënten altijd goed gekozen zijn, zal mogelijk door een statisticus in deze kolommen nog eens beoordeeld kunnen worden.

S.d.W.

Mededelingen

Second International Symposium on Educational Testing

Van 29 juni tot 3 juli 1975 wordt te Montreux, Zwitserland, een symposium gehouden over Educational Measurement: Theory and Practice. De centrale thema's voor de vier dagen zijn achtereenvolgens: 'Bayesian Methodology in educational testing', 'The measurement of change in educational testing', 'Generalizability theory and educational testing' en 'Item banking'. Voor inlichtingen m.b.t. workshops, papers en seminars kan men zich wenden tot de voorzitter van de programmacommissie, dr. H. F. Crombag, Universiteit van Leiden, K. 601, Stationsweg 46, Leiden.

Inhoud andere tijdschriften

Tijdschrift voor Orthopedagogiek 13e jaargang, nr. 8, augustus 1974

Ten geleide, door J. L. L. Knijff
Meervoudig gehandicapten, door W. E. Vliegthart
Buitengewoon onderwijs, Perspectief, door C. K. Hamelink
Van buitengewoon naar speciaal onderwijs, door Sj. J. de Jong
Van het hoofdbestuur

Tijdschrift voor Orthopedagogiek 13e jaargang, nr. 9, september 1974

Ten geleide, door J. L. L. Knijff
Residentiële behandeling en didactische vorming van intellectueel en sociaal gehandicapte jeugdige delinquenten, door R. H. Houwink en B. L. M. van der Mark.
Den Engh. Een beknopt overzicht van doelstelling en methodiek, door R. H. Houwink
De verandering van het zelfbeeld van emotioneel gestoorde kinderen, door W. van Borselen en

H. R. Vroom
Boekbesprekingen
Artikelen in andere tijdschriften
Wij feliciteren . . .
Van het hoofdbestuur

Ontvangen boeken

Bernth I., *Stimulatie en Binding*, (Deel 3 v.d. Nederlandse Bibliotheek voor Onderwijskunde), Stafleu, Leiden, 1974, f 27,50.
Dekker H., *Doelstellingen voor de maatschappijleer*, Van Gorcum, Assen, 1974, f 14,25.
Enckevort G. van, e.a., *Geschiedenis van het vormingswerk in citaten, 1. Volksontwikkeling en volksonderwijs tot 1850*, H. D. Tjeenk Willink, Groningen, 1974, f 15,—.
Frese H., *Open scholen. Multimediale systemen en edukatieve netwerken*, Samson, Alphen aan de Rijn, f 12,90.
Langermans T. en Verbeek C., *Wereldoriëntatie, nader bekeken . . . voor schoolteams*, (uit de serie: *Praktijk in zicht*), Katholiek Pedagogisch Centrum, 's-Hertogenbosch, 1974, f 5,40.
Lehr U., *Gerontologie - een psychologisch overzicht*, (vertaling van *Psychologie des Alterns*), Het Spectrum, Utrecht, 1974, f 24,50.
Santema M., *Onderwijsbeleid en regio*, (deel 4 v.d. Nederlandse Bibliotheek voor Onderwijskunde), Stafleu, Leiden, 1974, f 27,50.
Taborsky C. en Grauw M. C. A. de, *Beroepskeuze*, De Toorts, Haarlem, 1974, f 26,—.
Verreck W. A. (Ed.), *Methodological Problems in Research and Development in higher education*, (Proceedings of the inaugural congress of the european association for research and development in higher education, Rotterdam, 3-5-'73), Swets & Zeitlinger BV., Lisse, 1974, f 45,—.